

Препоръчан начин за цитиране на публикацията:

Вълева-Топакбашян, И. Обосноваване на наказателната отговорност на посредствения извършител. // Предизвикай правото!, 2025, № 1, с. 1–10

Автор: д-р Ивета Вълева-Топакбашян

Обосноваване на наказателната отговорност на посредствения извършител

Ключови думи: наказателна отговорност, посредствено извършителство, аналогия, съучастие, субект, престъпление, наказание.

Резюме: Настоящата статия разглежда въпросите за посредственото извършителство и обсъжда възможността за обосноваване на наказателната отговорност на посредствения извършител чрез прилагане на аналогия със съучастие.

Keywords: criminal liability, indirect perpetration, analogy, complicity, subject, crime, punishment.

Summary: This article examines the issues of indirect perpetration and discusses the possibility of justifying the criminal liability of the indirect perpetrator by applying an analogy to complicity.

В българското наказателно законодателство липсва правна уредба на посредственото извършителство. Липсата на правна уредба в нашето право не е изключение, като съществуват и чуждестранни законодателства, в които институтът на посредственото извършителство също не е уреден. Примери за това са законодателствата на Сърбия, Македония, Гърция, Албания¹, които не предвиждат възможност престъплението да бъде осъществено посредствено. В законодателствата на други страни обаче (като Украйна, Беларус, Армения, Азербайджан) посредственото извършителство е изрично уредено и се приема, че извършителят може да осъществи престъплението непосредствено или като използва други лица, които не носят наказателна отговорност².

¹ Подробен сравнителноправен анализ по темата за посредственото извършителство е направен в **Карагъзова-Кацанска, Т.** Посредственото извършителство. С.: Сиела, 2024, с. 61-69.

² Пак там, с. 64.

В наказателноправната ни теория³ се приема, че посредственото извършителство ще бъде налице, когато деецът (посредствен извършител) съзнателно мотивира друго лице, което се явява фактически извършител, да извърши престъпление, но от фактическия извършител не може да се търси наказателна отговорност – поради това, че той или е наказателнонеотговорен, или е извършил деянието при обстоятелства, които изключват вината му. Посредственото извършителство може да съществува в два варианта⁴: първо, когато посредственият извършител мотивира наказателнонеотговорно лице да извърши престъплението, и второ, когато се мотивира наказателноотговорно лице, което извършва изпълнителното деяние, но при обстоятелства, които изключват умисъла му. В практиката се наблюдават съдебни решения, според които посредственото извършителство може да е налице само когато деецът, за да извърши престъплението, използва наказателнонеотговорни лица (малолетни или невменяеми, които не разбират противоправността и наказуемостта на извършеното)⁵. Когато деецът, за да извърши престъплението, използва наказателнонеотговорно малолетно лице, което не разбира противоправността и наказуемостта на извършеното, не може да има съучастие във формата на съизвършителство, а е налице именно фигурата на посредственото извършителство⁶. При посредственото извършителство, когато пълнолетен деец използва малолетен, който фактически да извърши престъпното деяние, съучастие по смисъла на НК между двамата не може да съществува. Според други съдебни решения фигурата на посредственото извършителство ще е налице и когато се ползва пълнолетно наказателноотговорно лице, което да осъществи изпълнителното деяние на престъплението, без да действа виновно⁷. В този случай деянието на посредника (фактически извършител) трябва да е извършено изцяло в изпълнение на взетото от посредствения извършител решение и да е насочено към постигане на поставената от него цел, като осъщественото от посредника представлява външен израз на деянието на посредствения извършител⁸. И в двата варианта на посредствено извършителство наказателна отговорност ще носи само посредственият извършител, тъй като третото лице – фактическият извършител, не действа с умисъл за конкретното престъпление. В тълкувателната практика на ВКС посредственото извършителство също е разгледано – в ТР № 2 от 16.07.2009 г. по т. д. № 2/2009 г., ОСНК, ВКС е обсъдена възможността престъпленията по чл. 159а и сл. от НК (трафик на хора) да бъдат осъществени както чрез използването на наказателнонеотговорно лице, така и чрез наказателноотговорно лице, което действа с незнание за фактическите обстоятелства, принадлежащи към състав на престъплението⁹.

³ **Стойнов, Ал.** Наказателно право: Обща част. Второ издание. С.: Сиела, 2019, с. 370. **Ненов, Ив.** Наказателно право на Република България, Обща част, книга втора. С.: Софи-Р, 1992, с. 179. По въпросите относно посредственото извършителство виж също **Филчев, Н.** Съучастие в престъпление. // Съвременно право, 1993, № 3; **Жабински, Н.** Посредственото извършителство, Държавна печатница, 1938; **Романо, Ш. Х.** Коментар на Наказателния закон, том I, Част II. Пловдив, 1934; **Карагъзова-Кацанска, Т.** Посредственото извършителство. С.: Сиела, 2024.

⁴ **Стойнов, Ал.** Цит. съч.

⁵ Решение № 332 от 30.06.1992 г. по н.д. № 307/92 г., II н.о.

⁶ Решение № 678 от 19.11.1993 г. по н.д. № 347/93 г., II н.о.

⁷ Решение № 628 от 27.12.2010 г. по н.д. № 668/2010 г., III н.о. на ВКС.

⁸ Решение № 60122 от 23.06.2021 г. по н.д. № 448/2021 г., I н.о. на ВКС.

Конструкцията на посредственото извършителство¹⁰ всъщност позволява наказателната отговорност за деяние, което е извършено (външно обективизирано) от едно лице (от фактическия извършител), да се търси от друго лице (от посредствения извършител) – тоест от този, който е формирал решението за извършване на престъплението. Означава ли това, че наказателната отговорност на посредствения извършител се носи за чужди действия, и налице ли е отклонение от принципа за лична наказателна отговорност?

Поставените въпроси засягат обосноваването на наказателната отговорност на посредствения извършител, което от своя страна е пряко свързано с обосноваването на наказателната отговорност по принцип. В тази връзка е необходимо накратко да бъде разглеждано основанието, което ще доведе до наказателна отговорност на дееца въобще, за да се прецени дали основанието за отговорността в случаите, в които самостоятелно действащ субект извърши престъпление, се различава от тези, при които е налице конструкцията на посредственото извършителство.

На първо място, следва да се разгледа кое е основанието, заради което отговорността в наказателното право се поражда и реализира? Логичният отговор е престъплението. Традиционно се приема, че престъплението е юридическият факт, който поражда отговорността. Дали обаче от момента на осъществяване на престъплението се поражда наказателната отговорност на извършителя? Престъплението е това, за което деецът ще отговаря. Обосноваването на наказателната отговорност безспорно зависи от факта на извършеното престъпно деяние, което е необходима предпоставка за възникване на отговорността, но той не поражда изцяло самата наказателна отговорност, а обуславя само една възможност да бъде *търсена* отговорност на субекта. Връзката между престъплението и отговорността може да бъде разкъсана. Не може да има отговорност без да е извършено престъпление, но е възможно престъпното деяние да е налице, но отговорността да не се реализира. Престъплението не поражда отговорността, а поражда наказателно правоотношение, в рамките на което държавата може да *потърси лична отговорност* на дееца. Реакцията на държавата срещу извършеното престъпление се изразява именно в търсенето на наказателна отговорност от дееца – отговорност, която съществува първоначално като възможност да бъдат понесени неблагоприятни наказателноправни последици от извършване на деянието. Основание за възникване на наказателната отговорност е не само фактът на извършеното престъпление, но и наличието на влязла в сила осъдителна присъда, с която на дееца да бъде наложено наказание по смисъла на Наказателния кодекс (НК) за извършеното деяние. Само ако бъде осъден, деецът ще бъде *реално* подведен под отговорност – да отговаря за извършеното от него престъпление, като изтърпи наложеното му наказание, а след като го изтърпи, да понесе и

⁹ В цитираното ТР № 2 от 16.07.2009 г. по т. д. № 2/2009 г., ОСНК, ВКС се посочва, че при тези престъпления е възможна „*фигурата на посредствено извършителство, когато за изпълнението на някоя от формите на деянието е въвлечено от дейците и наказателноотговорно или наказателноотговорно лице, което действа за незнание за фактическите обстоятелства, които принадлежат към състава на престъплението. Например – когато шофьорът е превозил жертвата, като е участвал в транспортирането ѝ, но няма представа за набирането, транспортирането или за превеждането на жертвата през границата на страната с инкриминираната цел.*“

¹⁰ Повече за темата, свързана с посредственото извършителство, виж **Бояджиев, П.** Някои въпроси относно посредственото извършителство на престъпление. // Правна мисъл, 1965, № 6, с. 125-133.

неблагоприятните последици от самото осъждане (до настъпването на реабилитация). Фактът на извършено престъпление не поражда самата наказателна отговорност, а *обулавя една възможност да се потърси отговорността на субекта*. Отделен въпрос е дали отговорността ще се реализира или не. Може да се обобщи, че наказателната отговорност се *порожда за конкретен деец и се реализира спрямо него*, като същата се *порожда от* влязла в сила присъда и се *реализира от* държавата.

Обосноваването на наказателната отговорност на посредствения извършител се подчинява на правилата за обосноваване на наказателна отговорност въобще, с тази разлика, че в случая е налице усложнение при осъществяването на престъпното деяние, като посредственият извършител осъществява престъплението чрез друго – чрез поведение на фактическия извършител. Фактът на извършеното от фактическия извършител престъпно деяние е една от необходимите предпоставки за търсене на наказателната отговорност на посредствения извършител. Може да се обобщи, че основанието за наказателна отговорност на субект, който лично и самостоятелно извършва конкретно престъпление, не се различава от основанието за отговорността на посредствения извършител, който осъществява престъплението чрез друго – и в двата случая е необходимо престъпление действително да е било извършено и да е налице влязла в сила осъдителна присъда, с която да се наложи наказание.

В Общата част на НК¹¹ липсва норма, която да регулира посредственото извършителство, но това не означава, че наказателната отговорност на посредствения извършител не е лична. Според действащото българско право наказателната отговорност е лична. Личният характер на наказателната отговорност представлява част от основните ѝ характеристики, защото наказателната отговорност се осъществява единствено спрямо правонарушителя и не засяга други лица. С утвърждаването на принципа за лична наказателна отговорност се отхвърля идеята за колективната отговорност и всякаква възможност да се отговаря за престъпление, извършено от друго¹². Принципът за лична наказателна отговорност е прогласен изрично в чл. 35, ал. 1 от действащия Наказателен кодекс от 1986 г., а също е бил уреден и в чл. 21 от отменения Наказателен кодекс. Личната наказателната отговорност на дееца ще бъде реализирана спрямо него, когато същият бъде осъден с влязла в сила присъда, с която да му се наложи наказание по смисъла на НК за извършеното престъпление. От изложеното за личния характер на наказателната отговорност следва, че същата се реализира спрямо конкретен субект, извършил престъпление. Ако бъде осъществено предвидено в закона престъпление, това ще доведе до търсене на наказателна отговорност от извършителя. Този извод е валиден както в случаите, в които самостоятелно действащ субект извърши престъпление, така и когато е налице конструкция на съучастие или на посредственото извършителство. Посредственият извършител ще отговаря за своето собствено престъпно поведение, което се изразява в мотивиране или улесняване на наказателнонеотговорно лице или лице, което действа при обстоятелства, изключващи вината му, да извърши престъпление. Фактически

¹¹ В сила от 01.05.1968 г., Обн. ДВ. бр. 26 от 2 Април 1968 г.

¹² Въпросите за преминаването на наказателната отговорност от колективна през Средновековието към лична (според новобългарското наказателно право), което разбиране се запазва и до днес, съм коментирала подробно в отделна статия. Виж. **Вълева, Ив.** Исторически поглед върху понятието за наказателна отговорност. Научни четения на тема „Предвидимост на правото“, 2022. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, с. 211-222.

престъплението е извършено от склоненото лице, но то е действало безвиновно (без значение от причината, която изключва вината му), поради което именно посредственият извършител е този, който ще понесе отговорност за собственото си умишлено престъпно поведение, което е постигнато чрез посредника. Така например данъчно престъпление може да бъде извършено при условията на посредствено извършителство, когато данъчно задълженото лице използва друго лице като „оръдие“, за да осъществи престъплението¹³. Кражба също може да бъде извършена при условията на посредствено извършителство. Когато едно лице бъде склонено да отнеме вещ от чуждо владение със съзнанието, че тази вещ принадлежи на лицето, което го е склонило, то няма да отговаря за кражба. Отговорността за отнемането на вещта бъде понесена от лицето, което го е склонило – от посредствения извършител. Посредственият извършител няма да носи отговорност за чуждо престъпление, извършено от друго – в дадения пример с кражбата престъплението е осъществено заради посредствения извършител и той е този, който е съзнавал, че вещта е чужда и си е послужил с трето лице, за да присвои вещта¹⁴. В тази връзка на поставения по-горе въпрос дали е налице отклонение от принципа за лична наказателна отговорност при извършено престъпление чрез посредствено извършителство следва да се отговори отрицателно.

Изложено е становище¹⁵, според което при посредствено извършителство изпълнително е не поведението на фактическия извършител, а поведението на посредствения извършител. В този случай поведението на посредствения извършител се приема за изпълнително и посредственият извършител ще отговаря на *собствено основание за собственото си поведение*, доколкото макар и чрез външното поведение на посредника, той ще е участвал в осъществяването на престъплението. Възприемайки този подход за обосноваване на отговорността на посредствения извършител, се стига до извода, че той всъщност ще отговаря за свое собствено, а не за чуждо изпълнително поведение¹⁶. При посредственото извършителство е налице усложнение в конструкцията на осъществяването на престъплението – то е външно осъществено от фактически извършител, от който не може да се търси вина и който е бил мотивиран от посредствения извършител да го извърши. Затова е правилно определянето на посредника като оръдие на престъплението¹⁷. Посредникът е едно своеобразно средство, чрез което посредственият извършител на практика осъществява намисленото от него престъпление. Умисълът за извършване на деянието е у посредствения извършител и решението за осъществяване на престъплението е взето именно от него. Той желае или допуска последиците от конкретното престъпление, в изпълнението на което обаче не взема участие чрез свое външно поведение, а въздейства върху друго лице – посредник, който се явява оръдие и който го извършва. За да се ангажира отговорността на посредствения извършител, трябва да бъде установено, че той е упражнил въздействие или влияние по такъв начин, че да се

¹³ Решение № 25 от 01.02.2012 г. по н. д. № 2993/2011 г., ВКС.

¹⁴ В Решение № 160 от 29.02.1996 г. по н.д. № 929/95 г., П н.о., също се приема, че кражба при посредствено извършителство ще е налице, когато деецът причинява виновно и противоправно престъпния резултат, като си служи с друго лице, което е действало без умишлена вина.

¹⁵ **Жабински, Н.** Изпълнително ли е поведението, усвоено от оръдието на посредствения извършител? // Юридическо архив, г. IX (1937/1938), № 4, с. 8.

¹⁶ Пак там, с. 9.

¹⁷ **Стойнов, Ал.** Цит. съч., с. 370.

стигне до мотивиране на фактическия извършител да осъществи изпълнителното деяние. Външното поведение на оръдието е желано от посредствения извършител и то представлява само съставна част от цялостното изпълнително поведение на посредствения извършител. Изводът, до който може да се достигне, е, че наказателната отговорност на посредствения извършител се обосновава от собственото му изпълнително поведение, с което осъществява (макар и чрез друго лице и неговото чуждо поведение) състава на конкретно престъпление. Посредственият извършител не носи отговорност за чуждото поведение – поведението на фактическия извършител. Това би било в противоречие с принципа за лична наказателна отговорност, съгласно който всеки отговаря сам за собственото си поведение, а за изпълнително следва да се счита самото поведение на посредствения извършител, който в крайна сметка се явява субект на престъплението. Ако няма годен субект, то няма да има и престъпление. Затова и когато фактическият извършител е наказателнонеотговорен – било поради недостигане на предвидената в закона възраст или поради липса на вменяемост, то неговото поведение не може да се приеме за изпълнително деяние, защото ще липса годен субект. Разпоредбата на чл. 31 от НК предвижда, че наказателна отговорност носят лицата, които са навършили определена възраст и които в състояние на вменяемост са *извършили* престъпление. Наказателната отговорност се носи за извършено престъпление, независимо какви са усложненията в конструкцията на неговото осъществяване. При фигурата на посредственото извършителство в крайна сметка именно посредственият извършител се явява субект на престъплението. Ако фактическият извършител е наказателнонеотговорен, то той не би могъл да бъде въобще субект на престъплението, а без годен субект, който да осъществи изпълнителното деяние, няма да е налице престъпление. Ако няма престъпление, наказателната отговорност не може да се реализира независимо дали се касае за непосредствен или за посредствен извършител.

Посредственото извършителство наподобява формите на съучастие, като често се съпоставя с извършителството като основната форма на съучастие. Съучастието обаче от субективна страна винаги изисква общност на умисъла на всички съучастници – извършител, подбудител и помагач. Вярно е, че наказателната отговорност на подбудителя и на помагача ще е налице единствено при извършено престъпление, което се обуславя от извършителя, който трябва поне да е предприел опит към намисленото престъпление. Формите на съучастие подбудителство и помагачество са акцесорни, но акцесорният им характер не означава, че подбудителят и помагачът отговарят за чуждо поведение – това на извършителя. Наказателната отговорност на съучастиците също е лична и те ще понесат наказателноправните последствия от извършеното престъпление съобразно собствения си принос и обстоятелствата, които са свързани с тях индивидуално. Подобно на съучастието, за да се реализира наказателната отговорност на посредствения извършител, трябва на първо място да е налице извършено престъпление. Не е достатъчно посредственият извършител само да е имал намерение да мотивира дадено лице (фактически извършител) да извърши престъплението¹⁸. Както и при формите на съучастие, необходимо е намисленото от посредствения извършител престъпление да е

¹⁸ Намерението за извършване на дадено престъпление (било лично или чрез другото) само по себе си не може да бъде наказуемо. Повече за намерението и неговото място сред останалите субективни елементи извън вината виж **Петров, П.** Отношението между целта и намерението. // *De jure*, 2022, том 13, № 2, с. 406 – 412, ISSN 1314-2593 (Print), ISSN 2367-8410 (Online).

било осъществено от фактическия извършител. Особеност тук е, че престъплението се обективира не чрез поведението на посредствения извършител, а чрез поведението на фактическия извършител. Това не означава, че посредственият извършител отговаря за чуждото поведение – поведението на фактическия извършител.

Макар посредственото извършителство да наподобява формите на съучастие – подбудителство и помагачество, то не е някакъв самостоятелен, отделен вид съучастие и основната разлика между двата института е липсата на общност на умисъла между посредствения и фактическия извършител. Стойнов посочва, че посредственото извършителство не е съучастие, а фактическият извършител е само оръдие на престъпника¹⁹. Наказателна отговорност ще носи посредственият извършител, доколкото третото лице е само оръдие и не действа с умисъл за престъплението.

Доколкото липсва норма от Общата част на НК, която да урежда фигурата на посредственото извършителство, и доколкото посредственото извършителство не е съучастие, поставя се въпросът дали отговорността на посредствения извършител може да се обоснове по аналогия и допустима ли е изобщо аналогията в наказателното право. Възможно ли е посредственото извършителство да бъде обяснено по аналогия със съучастията? На пръв поглед, отговорът на тези въпроси би бил отрицателен, тъй като разпоредбата на чл. 46, ал. 3 от Закона за нормативните актове (ЗНА)²⁰ забранява наказателна, административна или дисциплинарна отговорност да се обосновават чрез аналогия. Един от основните принципи в наказателното право е именно принципът за законоустановеност на престъпленията и недопустимостта на аналогията.

Според някои автори посредственото извършителство е подвид на извършителството²¹. Долапчиев например приема, че извършителството се разделя на непосредствено и посредствено²². Според него посредственото извършителство не може да се извежда по аналогия и съществуват два вида извършители – непосредствени и посредствени. Непосредствен е този извършител, който осъществява сам чрез своето собствено деяние престъпен състав, а посредствен – този, който осъществява престъпния състав не лично, а чрез друго лице, върху което въздейства психически, за да извърши изпълнителното деяние, като спрямо посредника извършеното е лишено от някой елемент на престъплението²³.

За да се говори за прилагане на аналогия в наказателното право, на първо място трябва да има някаква празнота, която да се преодолее чрез аналогията. Къде в наказателното ни право може да се открие празнота? Очевидно в Особената част на НК празнота не би могла да бъде открита, поради това че ако дадено деяние не е обявено за престъпление към момента на извършването му, то не е престъпно и няма да може да породи въобще възможността да се търси наказателна отговорност. В разпоредбата на чл.

¹⁹ Стойнов, Ал. Цит. съч., с. 370.

²⁰ Обн., ДВ, бр. 27 от 3 април 1973 г.

²¹ Долапчиев, Н. Наказателно право. Обща част. С.: Издателство на Българската академия на науките, 1994, с. 366.

²² Същото мнение се поддържа и от Жабински, според когото родовото понятие извършителство се разделя на два вида: непосредствено и посредствено – Жабински, Н. Изпълнително ли е поведението, усвоено от оръдието на посредствения извършител? // Юридическо архив, г. IX (1937/1938), № 4.

²³ Долапчиев, Н. Цит. съч. с. 384.

5, ал. 3 от Конституцията на Република България²⁴ е установено, че никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което не е било обявено от закона за престъпление към момента на извършването му. Едно деяние или е наказуемо (следователно престъпно), или не е. За да бъде едно деяние престъпно, то трябва да е обявено за забранено под заплаха от наказание и престъпният му характер да е прогласен от закона към момента на извършването му²⁵. По този начин се гарантира на всеки гражданин, че неговата наказателна отговорност може да бъде реализирана само ако той извърши такова деяние, което е предварително запретиено от закона. В този смисъл недопустимо е по аналогия да се ангажира отговорност на лицето за деяния, които не са предвидени в Особената част на НК като престъпления. Възможно ли е обаче празноти да съществуват в Общата част на НК? Положително следва да се отговори – посредственото извършителство представлява именно такъв случай и липсва норма от Общата част, която да уреди тази фигура.

Ако се приеме тезата, поддържана от някои автори (виж по-горе), че посредственото извършителство е вид извършителство, то тогава обосноваването на отговорността на посредствения извършител може да се търси в разпоредбите от Общата част на НК относно извършителството по чл. 20, ал. 2 от НК, без да се засяга въпросът за преодоляване на празноти в Общата част на НК и допустимостта на аналогията в наказателното право. Проблемът, който възниква в този случай, е, че разпоредбата на чл. 20 от НК урежда съучастие като *задружно осъществяване на умишлено престъпление*, от което следва, че при това виждане посредственото извършителство трябва да бъде прието за вид съучастие, а една от основните характеристики на съучастие като институт е общността на умисъла. При посредствения извършител и фактическия извършител обаче липсва общ умисъл за задружно осъществяване на конкретното престъпление. В практиката това виждане също се споделя – така например в Постановление № 3 от 23.ІІІ.1982 г. по н. д. № 12/81 г. на Пленума на ВС се разглежда възможността посредственото извършителство да е налице при документните престъпления. Изпълнителното деяние по чл. 309 от НК²⁶ – съставяне на неистински частен документ или преправяне съдържанието на частен документ, може да бъде извършено и чрез друго лице. Отговорността на другото лице, използвано от дееца за съставянето или преправянето на документа, ще се реши в зависимост от субективния елемент на състава на престъплението. В случай че е налице общ умисъл за съставянето или преправянето на документа, както и за употребата му, другото лице, което има участие в изпълнителното деяние, ще отговаря като съизвършител. При липса на общ умисъл относно употребата на документа обаче ще е налице посредствено извършителство²⁷.

След като липсва общ умисъл между посредствения и фактическия извършител и след като липсва норма от Общата част на НК, която да регулира посредственото извършителство, може да се помисли все пак наказателната отговорност на посредствения извършител да се обоснове по аналогия. На пръв поглед това твърдение звучи грешно,

²⁴ В сила от 13.07.1991 г., Обн., ДВ, бр. 56 от 13 юли 1991 г.

²⁵ **Ненов, Ив.** Наказателно право на Република България. Обща част. Книга първа. С.: Софи-Р, 1992, с. 72.

²⁶ Чл. 309. (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г.; изм. и доп., бр. 101 от 2017 г.) (1) Който сам или чрез друго състави неистински частен документ или преправи съдържанието на частен документ и го употреби, за да докаже, че съществува или не съществува или че е прекратено или изменено някое право или задължение, или някое правно отношение, се наказва за подправка на документ с лишаване от свобода до две години.

²⁷ Виж посоченото Постановление № 3 от 23.ІІІ.1982 г. по н. д. № 12/81 г. на Пленума на ВС.

най-малкото заради забраната по чл. 46, ал. 1 от ЗНА, според която наказателната отговорност не може да се обосновава по аналогия. Не се спори, че е недопустимо по аналогия да се ангажира отговорност за престъпление, което не е определено като такова в Особената част на НК. Беше посочено вече, че в Особената част на НК не може и да бъде открита празнота. Сами по себе си нормите от Общата част на НК обаче не водят до възникване на наказателна отговорност, поради което може да се заключи, че няма пречки по аналогия да бъдат преодолени празноти в Общата част. Когато се разглеждат въпросите за наказателната отговорност за конкретно престъпление, трябва да се анализират както съответният престъпен състав от Особената част на НК, така и относимата разпоредба от Общата част на НК, които се намират във взаимна връзка помежду си. За обосноваването на наказателната отговорност нормите на Общата и Особената част от НК се прилагат заедно. При ангажиране на отговорност на престъпния деец за конкретно престъпление винаги се държи сметка за разпоредбите от Общата част на НК, които се отнасят до всички разпоредби от Особената част на НК – така например ако бъде повдигнато обвинение за грабеж, извършен в съучастие, квалификацията на деянието ще включва престъпния състав по чл. 198, ал. 1 от НК, но и препращане към разпоредбата на чл. 20, ал. 1 от НК, защото именно последната разпоредба урежда формите на съучастие. При фигурата на посредственото извършителство основанието за търсене на наказателна отговорност също се корени в извършеното наказуемо деяние – с тази особеност, че е налице усложнение в конструкцията на самото осъществяване на престъплението. Престъплението е основната предпоставка за търсене на наказателна отговорност от посредствения извършител, но няма как да не бъдат отчетени нормите на Общата част от НК, съответно липсата на уредба в нея. Вярно е, че отговорността на посредствения извършител се обосновава и от деянието, което е предвидено в Особената част на НК като престъпно. Затова може да се заключи, че няма пречка да се позовем на аналогия при обосноваване на наказателната отговорност на посредствения извършител, доколкото основната предпоставка, за да започне целият процес по ангажиране на отговорността, е осъщественото престъпно деяние. Аналогията в този случай ще се приложи за преодоляване на празноти в Общата част на НК и конструкцията на посредственото извършителство ще се обоснове чрез аналогия със съучастие, а основанието за отговорността ще се търси във факта на извършено престъпление.

Изложеното до момента представя само една възможна хипотеза да се обоснове наказателната отговорност на посредствения извършител – а именно чрез прилагане на аналогия със съучастие. Спорните моменти във връзка с обосноваване на наказателната отговорност на посредствения извършител могат да бъде преодолени чрез законодателна промяна и въвеждането на конструкция за правната фигура на посредственото извършителство по подобие на разрешенията в други правни системи. Например в НК на Беларус и на Армения е посочено, че деецът на престъплението е лице, което *непосредствено* е извършило престъпление или *чрез използване на други лица*, които не носят наказателна отговорност по силата на закона (чл. 16 от НК на Беларус и чл. 38 от НК на Армения)²⁸. Подобни разпоредби съществуват и в законодателствата на Германия, Испания и Португалия, които предвиждат извършителите да действат сами или чрез друг,

²⁸ Карагъзова-Кацанска, Т. Цит. съч., с. 64.

който използват като инструмент или посредник²⁹. Съществуващата празнота в българското наказателно право относно фигурата на посредствения извършител може да бъде преодоляна чрез създаването на нов член в НК, който да съдържа самостоятелна уредба, различна от тази на съучастието, за да не се допуска смесването на двата института. Не всички автори, занимавали се с темата за посредственото извършителство, намират за необходимо в НК да бъде въведена изрична законодателна уредба по въпроса³⁰. Законодателно уреждане на фигурата на посредственото извършителство обаче е нужно, за да не съществуват празноти в наказателното ни право. Въпрос на законодателна преценка е дали уредбата да бъде включена в разпоредбата на чл. 20, ал. 2 от НК, като се допълни, че извършителят може да участва в самото изпълнение на престъплението лично или чрез друго лице³¹, или като се допълни разпоредбата на чл. 31 от НК относно субекта на престъплението³². Разпоредбата на чл. 31, ал. 1 от НК би могла да бъде разширена по следния начин, който да закрепи легално посредственото извършителство: *Наказателноотговорно е пълнолетното лице - навършило 18-годишна възраст, което в състояние на вменяемост извърши престъпление лично или чрез използването на друго лице – посредник*. Какъвто и законодателен подход да бъде избран относно уреждането на посредственото извършителство в НК, допълнението на закона би било приветствано положително пред липсата на уредба изобщо.

²⁹ Пак там, с. 66.

³⁰ Изключения все пак се срещат – виж **Марков, Р.** Престъпна и правомерна дейност на множество лица. С.: Феня, 2006, с. 83, както и **Тодорова, М.** За необходимостта от легално понятие на посредственото извършителство. // Съвременен право, 1977, № 4.

³¹ Както предлага Карагьозова-Кацанска – виж **Карагьозова-Кацанска, Т.** Цит. съч., с. 190.

³² Велчев предлага подход, при който разпоредбата на чл. 31 от НК да бъде допълнена, като се укаже, че „субектът на престъплението може да го извърши сам или чрез наказателноотговорно лице“ – **Велчев, Б.** Някои бележки за посредственото извършителство по българското наказателно право. // De jure, 2013, том 4, № 2, с. 8.